

***IRIS GRAMINEA* L. (IRIDACEAE) – ЗАБУТИЙ РІДКІСНИЙ ВИД ФЛОРИ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Х. Скрипець, Л. Тасенкевич

*Львівський національний університет ім. Івана Франка,
вул. Грушевського, 4, Львів 79005, Україна
e-mail: lidiya.tasenkevich@lnu.edu.ua*

Тасенкевич Л. – <https://orcid.org/0000-0001-9348-1218>

Скрипець Х. – <https://orcid.org/0000-0003-4833-1653>

Стаття присвячена унікальній знахідці для флори Львівської області – *Iris graminea* L., виду, наведеного у Червоній книзі України під синонімічною назвою *Iris pseudocyperus*.

Улітку 2025 р. під час флористичних досліджень у Східних Бескидах, на ділянці між вершинами Високий Верх і Чорна Рипа, *I. graminea* знайдений у пониженні між вершинами Товстий Жолоб та Чорна Рипа. Після цієї сенсаційної знахідки в горах було перевірено збори виду в Гербарії LW і виявлено єдиний неквітучий гербарний зразок цього виду, зібраний Евстахієм Волощаком в Східних Бескидах у 1890 р. Згодом ця знахідка згадувалася тільки Г. Запаловичем на початку XX ст. та з посиланням на згадку Г. Запаловича – у «Флорі УРСР». Не виявлено зразків виду з північних макросхилів Східних Бескидів у гербаріях, де такі збори могли б, імовірно, зберігатися – Naturhistorisches Museum Wien (W), W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences (KRAM), Державного природознавчого музею НАН України (LWS). Вид відсутній у всіх сучасних флористичних публікаціях, списках і базах даних, які стосуються флори Львівської області, серед інших – і в регіональних списках рідкісних та загрожених видів. *I. graminea* не внесений до Червоної книги МСОП [28] на глобальному рівні, але перебуває під сильною загрозою зникнення на регіональному та національному рівнях у Європі. Оскільки на тогочасних австрійських мапах, якими, як вказав Е. Волощак [39], він користувався, не було позначено назви сусідньої з г. Чорна Рипа нижчої вершини, яку в тексті автор згадує як г. Товстий Жолоб (1270 м), то пониження між цими вершинами (1260 м), найімовірніше, і є тим оселищем, у якому виявлено *I. graminea* понад 135 років тому. Таким чином, віднайдений вид *I. graminea* слід вважати новим для флори Східних Бескидів в Українських Карпатах і флори Львівської області загалом. Оскільки безпосередньо повз це унікальне оселище

рідкісного виду незаконно прокладеним маршрутом рухаються квадроцикли та позашляховики до підйомника на г. Великий Верх, що може загрожувати знищенню оселища, необхідно в найкоротший термін встановити принаймні режим заказника на схилах гір Чорна Рипа і Товстий Жолоб.

Ключові слова: забутий вид, *Iris graminea*, Східні Бескиди, Львівська область

Iris graminea L. (*Iridaceae* Juss.) (син. *I. pseudocyperus* Schur, *I. graminea* var. *pseudocyperus* (Schur) Beck) – субмедитеранний – субцентральноєвропейсько-паннонсько-понтичний флористичний елемент, ареал якого пролягає від північної Іспанії, південно-західної Франції, північної та середньої Італії, Альп, Балканського півострова, переважно південних макросхилів Карпат, південно-західного і причорноморського регіонів України і Криму [12, 13, 18, 26, 30, 32, 38]. Через територію України проходить пн.-сх. межа ареалу. В Україні *Iris graminea* відомий здебільшого на рівнинній частині [2, 11], у горах – зрідка на закарпатських схилах (Свидовець, Полонинський і Вулканічний хребти). Внесений до “Червоної книги України” у категорії рідкісний (R) як *I. pseudocyperus* [4], а також до загальнокарпатського списку загрожених видів [34].

Матеріали та методи

У ході вивчення літератури, яка стосувалася праць видатного знавця флори Східних Карпат д-ра Евстахія Волощак, виявлено інформацію про його особливу знахідку у Сколівських Бескидах – *Iris graminea*. Для пошуку гербарних зразків *I. graminea*, зібраних Е. Волощак у 1890 р. в Сколівських Бескидах і опублікованих у 1892 р. в його відомій праці [39], були опрацьовані гербарні колекції Naturhistorisches Museum Wien (W), W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences (KRAM), Державного природознавчого музею НАН України (LWS), Львівського національного університету імені Івана Франка (LW), а також електронний ресурс GBIF [35]. Пошуки оселища *Iris graminea* у Сколівських Бескидах проводили маршрутным методом, опрацювання матеріалу виконували за загальноприйнятими методиками [36].

Гербарний зразок *I. graminea* із віднайденого локалітету передано до Гербарію Львівського національного університету імені Івана Франка (LW) (див. рисунок).

Номенклатуру видів рослин наведено відповідно до POWO (2026).

Результати і їхнє обговорення

До кінця XIX ст. даних про *I. graminea* на північних мегасхилах Східних Карпат, зокрема, в межах Сколівських Бескидів, не було. Так, один із перших дослідників флори Галичини та Буковини Й. Кнапп для території Галичини наводить *I. graminea* із зауваженням, що виду немає в Карпатах, проте він досить поширений у Чортківському краї на Поділлі (in den Karpaten (ZKos. in BG. 1. 53) gewiss nicht, eher im Czortkower Kr.) [22].

Уперше для флори Східних Бескидів Е. Волощак у своїй відомій праці “O roślinności Karpat między Łomnicą a Oropem” (1892) наводить *I. graminea* на схилах вершини г. Чорна Рипа (1280 м н. р. м.) з нотаткою про численну популяцію [39]: “Na skalistych miejscach za Jelenkowatem na stokach Rypu 1260 m 3 lip. 1890 Dr Wołoszczak” (див. рис. 1). Підтвердженням його знахідки є гербарний зразок у Гербарії Львівського національного університету імені Івана Франка (LW) (LW0002756). Згодом, про знахідку Е. Волощак

згадує Г. Запалович у своїй праці "Krytyczny przegląd roślinności Galicyi" [40]. У "Флорі УРСР" [9] також цитується знахідка Е. Волощак за працею Г. Запаловича (l.c.).

У 2025 р. проведено флористичні дослідження на території Східних Бескидів в Українських Карпатах, зокрема, на хребті між вершинами г. Високий Верх і г. Чорна Рипа в межах Львівської обл. (Стрийський р-н, Славська ТГ) і Закарпатської обл. (Хустський р-н, Міжгірська ОТГ). Ця частина Східних Бескидів охоплює територію між селами Волосянка, Ялинкувате, Новоселиця та Верхня і Нижня Рожанки. У ході флористичних досліджень цієї території виявлено численну популяцію *I. graminea* (понад 50 квітучих особин). Оселище займає південні кам'янисті пісковикові схили у пониженні між вершинами Товстий Жолоб і Чорна Рипа, а не схили г. Чорна Рипа, як вважав Е. Волощак.

Оскільки на тогочасних австрійських мапах, якими, як вказав Е. Волощак (1892), він користувався, не було позначено назви сусідньої з г. Чорна Рипа нижчої вершини, котру в тексті автор згадує як г. Товстий Жолоб (1270 м), то пониження між цими вершинами (1260 м), найімовірніше, і є тим оселищем, у якому понад 135 років тому виявлено *I. graminea*.

Зразки *I. graminea* в Гербарії Львівського національного університету імені Івана Франка (LW)

Слід відзначити, що типовий *I. graminea*, крім «Флори УРСР» (1950), не згадується для Львівської області в жодному з флористичних і регіональних списків, у жодній базі даних тощо [1, 3, 5–8, 27].

I. graminea не увійшов і до Червоного списку МСОП як загрозений на глобальному рівні та належить тільки до категорії LC [19, 28], не є загрозеним у деяких частинах Південної Європи, але стикається зі серйозними ризиками зникнення уздовж його північних і центральноєвропейських частин ареалу, або вважається навіть вимерлим, як у Червоному списку Східної та Центральної Європи (Австрія, Чехія, Німеччина, Угорщина,

Польща, Словаччина, Швейцарія) [33], і таким, що перебуває під загрозою зникнення або вразливим у WWF Карпатському списку видів, що є під загрозою зникнення [34] і у Червоному списку судинних рослин Карпат [37]. Крім того, вид охороняється та занесений до Червоних книг і Червоних списків кількох європейських країн: в Угорщині та Словаччині – у категорії Майже під загрозою зникнення [21, 37], у Швейцарії – Вразливий [14], у Чеській Республіці – Таксон, що перебуває під загрозою зникнення, рідкісний та зі скороченням ареалу [16, 31], в Австрії – Знищений, вимерлий або втрачений [17], в Україні – Рідкісний (під синонімом *Iris pseudocyperus* Schur) [10], в Албанії [13] і Польщі – Вимерлий [30, 20].

Виявлена популяція *I. graminea* пристосована до субальпійських флористично багатих угруповань з *Nardus stricta* L., які, згідно із Оселищною Директивою [15], відповідно до класифікації оселищ [19], належать до “species-rich *Nardus* grasslands” (під кодом 6230), і хоча мають охоронятися згідно з Бернською конвенцією, програмами NATURA 2000, Emerald, перебувають під загрозою в Карпатах і у Європі загалом [23–25, 29].

В оселищі поблизу вершини г. Товстий Жолоб, окрім *I. graminea*, збереглися *Gymnadenia conopsea* (L.) R.Br., *Lilium martagon* L., внесені до Червоної книги України [10]. А також *Achillea millefolium* L., *Aegopodium podagraria* L., *Allium victorialis* L., *Asplenium viride* Huds., *Dianthus barbatus* L. subsp. *compactus* (Kit.) Heuffel, *Fragaria vesca* L., *Knautia arvensis* (L.) Coult., *Laserpitium alpinum* Waldst. & Kit., *Melampyrum herbichii* Woł., *M. saxosum* Baumg., *Nardus stricta* L., *Pilosella aurantiaca* (L.) F.W.Schultz & Sch. Bip., *Rumex acetosa* L., *Ranunculus acris* L., *Scutellaria galericulata* L., *Rosa* sp., *Vaccinium myrtillus* L. тощо.

На території Східних Бескидів Українських Карпат у пониженні між г. Товстий Жолоб і Чорна Рипа – підтверджена 135-річна знахідка д-ра Е. Волощака *I. graminea*, який можна вважати новим видом для флори Львівської області та Східних Бескидів. *I. graminea* – вид, внесений до Червоної книги України (2009) як *I. pseudocyperus* Schur, виявлено у складі цінного оселища з кодом 6230 “species-rich *Nardus* grasslands”, яке має охоронятися згідно з Бернською конвенцією, програмами NATURA 2000 та Emerald і є осередком низки рідкісних видів.

Оскільки безпосередньо повз це унікальне оселище рідкісного виду незаконно прокладеним маршрутом рухаються квадроцикли та позашляховики до підйомника на г. Великий Верх, що може загрожувати знищенням популяції, необхідно в найкоротший термін встановити принаймні режим заказника на схилах гір Чорна Рипа і Товстий Жолоб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрієнко Т. Л., Перегрим М. М. Офіційні переліки регіонально рідкісних рослин адміністративних територій України. К.: Альтерпрес, 2012. 147 с.
2. Жигалова С. Л., Футорна О. А. Поширення видів роду *Iris* L. (Iridaceae), занесених до Червоної книги України // Рослинний світ у Червоній книзі України: впровадження Глобальної стратегії збереження рослин : матеріали II Міжнар. наук. конф. (Умань, 9–12 жовтня 2012 р.). К., 2012. С. 94–97.
3. Зеленчук А. Т. Інвентаризаційний список судинних рослин Львівської області // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. біол. 1991. Вип. 21. С. 16–33.
4. Кагало О. О., Сичак Н. М., Чорней І. І. *Iris pseudocyperus* Schur // Червона книга України. Рослинний світ. К.: Глобалконсалтинг, 2009. С. 131.
5. Малиновський К. Флористичне розмаїття Львівщини // Праці НТШ. Екологічний збір-

- ник. 2001. Т. 7. С. 135–143.
6. Про заходи щодо охорони рідкісних та зникаючих видів рослин на території Львівської області: Рішення Львівської обласної ради від 15.06.2015 р. № 1370. 2015. URL: <https://drive.google.com/file/d/1uBrLEd0Zin9ztxw1FrEBCuF1jscibc8y/view> (дата звернення: 10.10.2025).
 7. Тасенкевич Л. О. Флора і її аналіз // Флора і рослинність Карпатського заповідника. К.: Наукова думка, 1982. С. 138–146.
 8. Тасенкевич Л., Калінович Н., Сорока М. та ін. Рідкісні та зникаючі види рослин Львівщини. Вид. 2-ге, виправл., доповн. Львів: ЗУКЦ, 2015. 168 с.
 9. Фомін О. В., Бордзіловський Є. І. *Iris graminea* L. // Флора УРСР. К.: Вид-во АН УРСР, 1950. Т. 3. С. 289–290.
 10. Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я. П. Дідуха. К.: Глобалконсалтинг, 2009. С. 131.
 11. Шиндер О. І. Флоросозологічна інвентаризація об'єктів природно-заповідного фонду на території Мурафських товтр (Вінницька область) // Рослинний світ у Червоній книзі України: впровадження Глобальної стратегії збереження рослин: матеріали II Міжнар. наук. конф. (Умань, 9–12 жовтня 2012 р.). К., 2012. С. 313–316.
 12. Aeschmann D., Lauber K., Moser D. M. et al. Flora alpina 1–3. Bern, Stuttgart, Wien: Haupt Verlag, 2004. 2670 p.
 13. Barina Z., Rakaj M., Pifkó D. Contributions to the flora of Albania // Willdenowia. 2013. Vol. 43. N 4. P. 165–184. <https://doi.org/10.3372/wi.43.43119>
 14. Bornand C., Gygax A., Juillerat P. et al. Liste Rouge Plantes Vasculaires. Genève: Espèces Menacées en Suisse, Office Fédéral de L'environnement, Berne et Info Flora, 2016. 178 p.
 15. Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora // Official Journal of the European Communities. 1992. No L 206/38. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1992/43/oj> (Accessed: 22.12.2025).
 16. Grulich V. Red List of vascular plants of the Czech Republic: 3rd ed. // Preslia. 2012. P. 631–645.
 17. Hohla M., Stöhr O., Brandstätter G. et al. Katalog und Rote Liste der Gefäßpflanzen Oberösterreichs // Stapfia. 2009. Vol. 91. 324 S.
 18. Hroudá L., Grulich V. *Iris L.* – kosatec // Květena České Republiky. 2011. Vol. 8. S. 565–581.
 19. Interpretation Manual of European Union Habitats, version EUR 28. 2013. URL: http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/habitatsdirective/docs/Int_Manual_EU28 (Accessed: 12.02.2026).
 20. Kaźmierczakowa R., Bloch-Orłowska J., Celka Z. et al. Polska czerwona lista paprotników i roślin kwiatowych [Polish red list of pteridophytes and flowering plants]. Kraków: Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk, 2016. 44 s.
 21. Király G. List of the Vascular Flora in Hungary. Sopron: Sajátkiadás, 2007. 73 p.
 22. Knapp J. A. Die bisher bekannten Pflanzen Galiziens und Bukowina. Wien, 1872. Vol. XXXI. 267 S.
 23. Korzeniak J. Monitoring of 6230 species-rich *Nardus stricta* grasslands in the Polish Carpathians – theory meets practice. 2014. URL: https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/pl_monitoring_6230_in_polish_carpathians (Accessed: 16.01.2026).
 24. Korzeniak J. Murawy bliźniczkowe w Bieszczadzkim Parku Narodowym – ocena stanu zachowania siedliska i zmian składu gatunkowego zbiorowisk // Roczniki Bieszczadzkie. 2009. Vol. 17. S. 217–242.
 25. Krahulec F. Nomenclatural remarks on the association names of *Nardus stricta*-rich

- communities in Central Europe // *Folia Geobot. Phytotax.* 1988. Vol. 23. P. 173–179.
26. Meusel H., Jäger E., Rauschert S. et al. Vergleichende Chorologie der Zentraleuropäischen Flora. Bd. 2. Jena : VEB Gustav Fischer Verlag, 1978. S. 421 + Karten.
27. Moysiienko I. I., Shnyder O. I., Levon A. F. et al. Notes to vascular plants in Ukraine I // *Chornomorski Bot. J.* 2023. Vol. 19. N 1. P. 76–93.
28. Onyshchenko V. A., Mosyakin S. L., Korotchenko I. A. et al. IUCN Red List categories of vascular plant species of the Ukrainian flora: monograph / ed. by V. A. Onyshchenko. Kyiv: FOP Hulieva V. M., 2022. 198 p.
29. Pechackova S., Hadincova V., Münzbergova Z. et al. Restoration of Species-Rich, Nutrient-Limited Mountain Grassland by Mowing and Fertilization. *Restoration Ecology*, 18. 2010. P. 166–174. <https://doi.org/10.1111/j.1526-100X.2009.00615.x>
30. Piękoś-Mirkowa M. *Iris graminea* L. Kosaciec trawolistny // *Polska Czerwona Księga Roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe*. Kraków, 2014. S. 604–605.
31. Pladias – Database of the Czech Flora and Vegetation. 2022. URL: <https://www.pladias.cz/en/taxon/overview/> (Accessed: 25.10.2022).
32. POWO. Plants of the World Online // Facilitated by the Royal Botanic Gardens, Kew. 2026. URL: kew.org (Accessed: 21.06.2026).
33. Schnittle M., Günther K. F. Central European vascular plants requiring priority conservation measures- an analysis from national Red Lists and distribution maps // *Biodivers. Conserv.* 1999. Vol. 8. P. 891–925.
34. Tasekewich L. Vascular plants // *Carpathian list of endangered species*. 2003. P. 6–19.
35. The Global Biodiversity Information Facility (GBIF): website URL: <https://www.gbif.org/uk/species/5298908>.
36. Tomović G., Mitrović V., Stevanović B. Methods of field studies in botany // *Genetika*. 2002. Vol. 34 (2–3). P. 85–95.
37. Turis P., Kliment J., Ferakova V. et al. Red List of vascular plants of the Carpathian part of Slovakia // *Thaiszia – J. Bot.* 2014. Vol. 24. N 1. P. 35–87.
38. Webb D. A., Chater A. O. *Iris L.* // *Flora Europaea*. 1980. Vol. 5. P. 87–92.
39. Wołoszczak E. O roślinności Karpat między Łomnicą a Oporem // *SKF*. 1892. Vol. XXVII. S. 183–184.
40. Zapalowicz H. Krytyczny przegląd roślinności Galicyi. *Conspectus florum Galicie criticus*. Kraków: Akademia Umiejętności, 1906. T. 1. 190 s.

Стаття надійшла до редакції 13.05.26

доопрацьована 10.06.26

прийнята до друку 17.06.26

IRIS GRAMINEA (IRIDACEAE) – A FORGOTTEN RARE SPECIES FOR THE FLORA OF LVIV REGION (UKRAINE)**K. Skrypets, L. Tasenkevich***Ivan Franko National University of Lviv
4 Hrushevskiyi St., Lviv 79005, Ukraine
e-mail: lidiya.tasenkevich@lnu.edu.ua*

The paper is devoted to a unique find for the flora of the Lviv region – *Iris graminea* L., a species listed in the Red Book of Ukraine under the synonymous name *Iris pseudocyperus* Schur. In the summer of 2025, during floristic research in the Eastern Beskydy Mountains, in the area between the peaks of Vysoky Verkh and Chorna Rypa, *I. graminea* was found in the depression between the peaks of Tovsty Zholob and Chorna Rypa. After this sensational find in the mountains, the collections of the species in the LW Herbarium were checked, and the only non-flowering herbarium specimen of this species was discovered, collected by Eustachii Wołoszczak in the Eastern Beskydy Mountains in 1890. Subsequently, this find was mentioned only by H. Zapałowicz at the beginning of the 20th century and with a reference to H. Zapałowicz's mention – in the Flora of the Ukrainian SSR. No specimens of the species from the northern macroslopes of the Eastern Beskids were found in herbaria where such collections could probably be stored – Naturhistorisches Museum Wien (W), W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences (KRAM), State Museum of Natural History of the National Academy of Sciences of Ukraine (LWS). The species is absent from all modern floristic publications, lists, and databases relating to the flora of Lviv region, *I. graminea* is not listed in the IUCN Red List (IUCN, 2025) at the global level too, but is under severe threat of extinction at the regional and national levels in Europe. Since the Austrian maps of that time, which, as E. Wołoszczak (1892) pointed out, he used, did not indicate the name of the lower peak (i.e. Tovsty Zholob, 1270 m), adjacent to Chorna Rypa, the depression between these peaks (1260 m) is most likely the habitat in which *I. graminea* was collected more than 135 years ago. *Iris graminea* has been rediscovered in the Eastern Beskydy Mountains, marking a new, historically significant find for the flora of the Lviv region. Confirmed in a high-altitude habitat previously documented by E. Wołoszczak in 1890, the population faces severe threats from off-road vehicles and requires immediate conservation protection.

Keywords: forgotten species, *Iris graminea*, Eastern Beskydy Mountains, Lviv region